

**นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย
การจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย**

บทที่ 1   **ความเป็นมา หลักการ และเหตุผล**

- (1) ความเป็นมา
- (2) สภาพปัญหาของการใช้แรงงานเด็กและการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายในประเทศไทย
- (3) คำนิยาม / ความหมาย
- (4) การดำเนินการที่ผ่านมา
- (5) หลักการของการจัดทำแผน
- (6) วัตถุประสงค์ของแผน
- (7) พันธกิจ
- (8) ระยะเวลาของแผน

บทที่ 2   **นโยบายและยุทธศาสตร์**

ก. นโยบาย

ข. ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การป้องกันการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย
2. ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือและคุ้มครองแรงงานเด็กจากการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร
5. ยุทธศาสตร์พัฒนากลไกและระบบการบริหารจัดการ

บทที่ 3   **ภาคีที่เกี่ยวข้อง**

- (1) หน่วยงานภาครัฐ
- (2) สภาผู้แทนราษฎร
- (3) วุฒิสภา
- (4) หน่วยงานส่วนท้องถิ่น
- (5) องค์กรภาคเอกชน
- (6) องค์กรระหว่างประเทศประจำประเทศไทย
- (7) องค์กรพัฒนาเอกชน
- (8) สื่อมวลชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาคท้องถิ่น

บทที่ 1

ความเป็นมา หลักการ และเหตุผล

1. ความเป็นมา

ในการประชุมใหญ่องค์การแรงงานระหว่างประเทศสมัยที่ 87 ซึ่งจัดขึ้น ณ นครเจนีวา เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2542 (ค.ศ.1999) ได้มีการรับรองอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก และในวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2542 ได้รับรองข้อแนะนำที่ 190 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 โดยการให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544 ตามบทบัญญัติของอนุสัญญาในมาตรา 6 ได้กำหนดให้สมาชิกแต่ละประเทศต้องกำหนดและปฏิบัติตามแผนงานดำเนินการเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก โดยถือเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วน ซึ่งแผนงานดำเนินการดังกล่าวต้องกำหนดและปฏิบัติตามโดยหารือกับหน่วยงานของรัฐบาล องค์กรนายจ้าง และองค์กรลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามสมควร

หลังจากที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับที่ 182 แล้ว คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 เห็นชอบให้กระทรวงแรงงานแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ซึ่งกระทรวงแรงงานได้มีคำสั่งที่ 57/2549 ลงวันที่ 28 มีนาคม 2549 แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย โดยมีนางสายสุรี จุติกุล เป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงแรงงานเป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรนายจ้าง องค์กรลูกจ้าง องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย นำเสนอรัฐบาลเพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ให้ความเห็น คำแนะนำ และติดตามผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชาติฯ และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงานตามที่เห็นสมควร หลังจากนั้นกระทรวงแรงงานได้มีคำสั่งที่ 1/2549 ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2549

แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติและติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย โดยมีอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเป็นประธานอนุกรรมการฯ ให้ทำหน้าที่จัดทำร่างแผนระดับชาติฯ และนำเสนอร่างแผนระดับชาติฯ ให้คณะกรรมการระดับชาติพิจารณาให้การรับรองนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อรับทราบก่อนที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแผนแม่บทในการจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายให้หมดสิ้นจากประเทศไทยต่อไป

ทั้งนี้ การดำเนินงานตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 182 จะดำเนินงานควบคู่กันไปกับอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำในการจ้างงาน โดยมีข้อกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องดำเนินนโยบายแห่งชาติเพื่อขกเลิกการใช้แรงงานเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดอายุขั้นต่ำในการจ้างงานและอายุขั้นต่ำในการจ้างงานอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย หรือกิจกรรมของผู้เยาว์ ซึ่งอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 138 ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไปแล้วเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

2. สภาพปัญหาของการใช้แรงงานเด็กและการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายในประเทศไทย

การใช้แรงงานเด็กของประเทศไทยเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งกลุ่มองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนในประเทศและระหว่างประเทศมาโดยตลอด ความพยายามในการแก้ไขปัญหาคการใช้แรงงานเด็กได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง คำว่า “แรงงานเด็ก” ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมาตั้งแต่ พ.ศ. 2499 ซึ่งประเทศไทยได้ออกกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานเด็กฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 กำหนดหมวดการใช้แรงงานเด็กเพื่อคุ้มครองแรงงานเด็กโดยเฉพาะ และกฎหมายเพื่อการคุ้มครองแรงงานเด็กได้พัฒนามาโดยตลอดเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในแต่ละยุคสมัย จนมาถึงปัจจุบันกฎหมายที่ให้การคุ้มครองแรงงานเด็กฉบับล่าสุด คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 กำหนดหมวดการใช้แรงงานเด็กเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานเด็กไว้อย่างชัดเจนเป็นการเฉพาะในมาตรา 16 มาตรา 44 ถึง มาตรา 52

การแก้ไขปัญหาล้างงานเด็กในประเทศไทยประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งโดยสามารถควบคุมการใช้แรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปีให้อยู่ในระดับประมาณร้อยละ 1 ของ

กำลังแรงงานทั้งหมด และเด็กไทยมีโอกาสดำเนินการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันมิให้เด็กเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัย อย่างไรก็ตามปัญหาการใช้แรงงานเด็กยังคงมีปรากฏอยู่ในสังคมทั่วไป โดยเฉพาะปัญหาแรงงานเด็กต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย และเกี่ยวโยงไปถึงปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญในระดับประเทศ เช่น ปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนความสัมพันธ์กับภาคีที่เกี่ยวข้อง การเข้ามาในประเทศไทยของเด็กต่างด้าวอย่างผิดกฎหมายนั้นมีหลายรูปแบบ ที่สำคัญได้แก่ การติดตามพ่อแม่ซึ่งเป็นคนต่างด้าวเข้ามาหางานทำในประเทศไทย การลักลอบเข้าประเทศตามแนวเขตชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน การถูกนำพาหรือถูกหลอกลวงจากกลุ่มผู้ค้าแรงงานอย่างผิดกฎหมาย และเด็กที่ถูกลักพาตัวจากพ่อแม่ต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในประเทศไทยซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มเด็กไร้สัญชาติ ทำให้ประเทศไทยต้องใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมาก สำหรับการดูแลกลุ่มเด็กเหล่านี้ด้วยเหตุผลในด้านมนุษยธรรม และการเคารพในสิทธิมนุษยชน

จากรายงานการประเมินสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายในจังหวัดสมุทรสาคร เชียงราย ตาก อุตรดิตถ์ สงขลา และปัตตานี ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2549 ของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งทำการวิจัยในงานรับใช้ตามบ้าน งานบริการและขอทาน งานเกษตร งานบริการ ประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าการใช้แรงงานเด็กที่มีแนวโน้มจะเป็นรูปแบบที่เลวร้าย ส่วนใหญ่เป็นเด็กต่างด้าว ครั้งหนึ่งไม่มีเอกสารแสดงตน ประมาณร้อยละ 34.5 อายุต่ำกว่า 15 ปี การใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่ากฎหมายกำหนดชัดเจนที่สุดสองอันดับแรก คือ การใช้แรงงานเด็กเพื่อขอทานและงานเกษตรกรรม และไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างที่ทำการสำรวจได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ การทำงานภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตราย อาทิ การสัมผัสสารเคมี ร้อยละ 41.8 จะพบในงานเกษตรกรรม ความสกปรกและชื้นแฉะร้อยละ 31.7 พบในงานประมง ร้อยละ 39.5 พบในงานขอทาน และร้อยละ 35.8 พบในอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากประมง ส่วนการละเมิดทางวาจา เด็กขอทาน เด็กทำงานรับใช้ตามบ้านและภาคบริการเป็นกลุ่มที่ประสบปัญหามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ การละเมิดทางกายของเด็กขอทานต้องประสบปัญหาการถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยวและถูกทำร้าย ปัญหาสำคัญของแรงงานเด็กในงานเกษตรกรรม คือ การถูกกักขังหน่วงเหนี่ยว ขณะที่การละเมิดทางเพศเป็นปัญหาสำคัญของแรงงานเด็กในงานบริการ และปัญหาการถูกข่มขืนปรากฏในงานบริการมากที่สุด

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่าง ไร้พรมแดน ทำให้เกิดปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาการใช้แรงงานเด็ก ได้แก่

(1) การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศที่ ห่างไกลออกไป เด็กที่เข้ามาในประเทศส่วนใหญ่เข้ามาอย่างผิดกฎหมาย และเป็นเด็กที่ด้อย โอกาสทางสังคม และเศรษฐกิจ ขาดโอกาสทางการศึกษาทำให้เด็กต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่ รอดโดยมุ่งเข้าสู่ตลาดแรงงาน และรับสภาพปัญหาการถูกละเมิดสิทธิ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ตลอดจนถูกทารุณกรรม หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งนำไปสู่การทำงานในรูปแบบที่ เลวร้าย

(2) การแข่งขันทางการค้า ในยุคที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจกันอย่างรุนแรงทำให้ ผู้ประกอบการพยายามหาวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของ ตนเองอยู่รอด และขยายโอกาสในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ ในการลงทุนของผู้ประกอบการจะ เป็นการลงทุนโดยใช้ต้นทุนต่ำสุดให้ผลกำไรสูงสุด ซึ่งวิธีการหนึ่งสำหรับการลดต้นทุนและ เพิ่มกำไรของผู้ประกอบการก็คือ การลักลอบใช้แรงงานเด็กต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศอย่าง ผิดกฎหมาย ซึ่งผู้ประกอบการสามารถเอารัดเอาเปรียบและละเมิดสิทธิทางกฎหมายได้ โดยสะดวก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การจ่ายค่าจ้างที่น้อยกว่ากฎหมายกำหนด การทำงานที่เกิน เวลาที่สามารถให้แรงงานเด็กทำงานได้ การจัดเวลาพักที่ไม่เหมาะสม สภาพของงานที่เสี่ยง ต่อสุขภาพกาย สภาพจิตใจของเด็ก รวมถึงไม่จัดสวัสดิการที่เหมาะสมให้กับลูกจ้างเด็ก ทำให้ เด็กเข้าสู่สภาพการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย สำหรับแรงงานเด็กไทยก็มีโอกาสที่จะเข้าสู่ รูปแบบการทำงานที่เลวร้ายได้เช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการได้รับค่าจ้างน้อยกว่า อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ การทำงานที่เกินเวลา และมีเวลาพักที่ไม่เหมาะสม

(3) ค่านิยมในการทำงานของคนไทย จากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและ สังคมมีผลทำให้คนไทยเลือกทำงานที่สะดวก สบายและผลตอบแทนมากขึ้น ปฏิเสธงานหนัก งานสกปรก งานลำบาก หรืองานที่มีสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม ทำให้งานเหล่านี้ขาด แคลนแรงงานไทย นายจ้าง ผู้ประกอบการจึงเปลี่ยนไปใช้แรงงานต่างด้าว ซึ่งรวมถึงแรงงาน เด็กต่างด้าวในงานบางประเภท

(4) นายจ้าง ผู้ประกอบการ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความรู้ ความเข้าใจใน บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานเด็ก เช่น อายุขั้นต่ำในการจ้างเด็กทำงาน ประเภทของงานที่ห้ามมิให้เด็กทำหรือสภาพการทำงานที่กฎหมายบัญญัติไว้แตกต่างจากการ ทำงานของผู้ใหญ่

(5) ข้อจำกัดของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนี้ คือ มีบุคลากรไม่เพียงพอและขาดบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน รวมทั้งขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนในรูปแบบของเครือข่ายเพื่อการช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในสภาพการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

สภาพปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวของเด็กเอง ผลกระทบต่อสังคม และต่อประเทศชาติ กล่าวคือ

1. เด็กกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจ ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ขาดโอกาสในการศึกษา ขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เด็กอาจกลายเป็นปัญหาของสังคม หากไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากสังคม
3. การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายมีผลกระทบต่อการค้า และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งอาจกลายเป็นข้ออ้างในการรณรงค์นำเข้าสินค้าที่ผลิตจากประเทศไทย และอาจถูกประณามในเวทีโลก

3. คำนิยาม / ความหมาย

แผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ได้กำหนดคำนิยามและความหมายของคำว่า “รูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก” ไว้ตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ดังนี้

“เด็ก” หมายถึง บุคคลทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี

“รูปแบบที่เลวร้าย” หมายถึง

(ก) ทุกรูปแบบของการใช้ทาส หรือแนวปฏิบัติที่คล้ายกับการใช้ทาส เช่น การค้า และการซื้อขายเด็ก แรงงานขูดหนี้ แรงงานไพร่คิดที่ดิน แรงงานบังคับ หรือเรียกเกณฑ์ ซึ่งรวมถึง การบังคับหรือเรียกเกณฑ์เด็กเพื่อใช้ในการสู้รบ

(ข) การใช้ จัดหา หรือเสนอเด็กเพื่อการค้าประเวณี เพื่อการผลิตสื่อลามก หรือเพื่อการแสดงลามก

(ค) การใช้ จัดหา หรือเสนอเด็กเพื่อกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะเพื่อการผลิตและขนส่งยาเสพติดตามที่นิยามไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

(ง) งานซึ่งโดยลักษณะของงาน หรือโดยสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีแนวโน้มที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย หรือศีลธรรมของเด็ก

ลักษณะแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายตามข้อ (ก) (ข) (ค) คือ ความหมายที่เป็นรูปธรรมที่ต้องดำเนินการ ส่วนความหมายตามข้อ (ง) ต้องมีการให้ความหมายที่เป็นรูปธรรมเพิ่มเติมที่ชัดเจนและปฏิบัติได้

4. การดำเนินการที่ผ่านมา

การแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในประเทศไทย ได้ดำเนินการโดยการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อใช้บังคับแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเด็กให้ปฏิบัติตาม ดังนี้

4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กลุ่มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลตามมาตรา 30 และมาตรา 32 กลุ่มครองเด็กในการดำเนินกระบวนการคืออย่างเหมาะสม ตามมาตรา 40 (6) กลุ่มครองสิทธิด้านความปลอดภัย สวัสดิภาพในการทำงาน และหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงานตามมาตรา 44 กลุ่มครองเสรีภาพในการศึกษาอบรมตามมาตรา 49 กลุ่มครองสิทธิและได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามมาตรา 51 มาตรา 52 และมาตรา 53 กลุ่มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการถูกล่วงละเมิด ตามมาตรา 80 และส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามมาตรา 84 (7)

4.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

4.2.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ในหมวดว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานเด็กตามมาตรา 44 ถึงมาตรา 52

4.2.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 12 ซึ่งแก้ไขในหมวดว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 50 และมาตรา 51

4.2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 9 ซึ่งแก้ไขในหมวดว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 87 มาตรา 88 มาตรา 89 มาตรา 90 และมาตรา 91

4.2.4 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

- 4.2.5 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539
- 4.2.6 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545
- 4.2.7 พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542
- 4.2.8 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546
- 4.2.9 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
- 4.2.10 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 4.2.11 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

4.3 แผนปฏิบัติการ

- 4.3.1 แผนปฏิบัติการและป้องกันแก้ไขปัญหารัฐกิจบริการทางเพศ (พ.ศ. 2539- 2548)
- 4.3.2 แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาระงงานเด็ก (พ.ศ. 2540 – 2544)
- 4.3.3 นโยบายและแผนระดับชาติ เรื่อง การป้องกัน ปราบปราม และแก้ไข ปัญหาการค้าเด็กและหญิงภายในประเทศและข้ามชาติ (พ.ศ. 2548 – 2553)
- 4.3.4 นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” (พ.ศ. 2550 - 2559)

4.4 ความร่วมมือและพันธกรณีระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศและ องค์การสหประชาชาติ

- 4.4.1 อนุสัญญาสิทธิเด็ก (Convention on The Rights of the Child) ประเทศไทยลงนามเป็นภาคีอนุสัญญาฯ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 มีผลบังคับใช้ในประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 ประกอบกับ พิธีสารเลือกรับ เรื่อง การค้าเด็ก การค้า ประเวณีเด็ก และสื่อลามก ที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution, and Child Pornography) ประเทศไทยลงนามเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2549 และพิธีสารเลือกรับ เรื่องความเกี่ยวพันของเด็ก ในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict) ประเทศไทยลงนามเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

4.4.2 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ พ.ศ. 2508 (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination 1965 – ICERD) มีผลบังคับใช้ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546

4.4.3 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ พ.ศ. 2522 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women 1979 – CEDAW) เป็นภาคี เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2528 และพิธีสารเลือกรับของ CEDAW 2542 เป็นภาคีเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2543

4.4.4 อนุสัญญาว่าด้วยลักษณะทางแพ่งในการลักพาเด็กข้ามชาติ (Hague Convention on the Civil Aspect of International Child Abduction 1973) เป็นภาคี เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

4.4.5 อนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำในการจ้างงาน (ILO Convention No. 138 Concerning Minimum Age for Admission to Employment, 1973) มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2516 ประเทศไทย เป็นภาคี เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

4.4.6 อนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (ILO Convention No. 182 Concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour) มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 ประเทศไทยเป็นภาคีเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 และ ข้อเสนอฉบับที่ 190 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (Recommendation No. 190 concerning the prohibition and immediate action for the elimination of the worst forms of child labour, 1999)

4.4.7 อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม (UN Convention against Transnational Organized Crime) เป็นภาคีเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2543

4.4.8 บันทึกความเข้าใจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งรัฐบาล 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา จีน พม่า ลาว เวียดนาม และไทย ได้ลงนามร่วมกันในการประชุมระดับรัฐมนตรี (Coordinated Mekong

Ministerial Initiative Against Trafficking: COMMIT) เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ณ สหภาพพม่า และ มีการลงนามเอกสาร COMMIT Joint Declaration เพื่อแสดงเจตนารมณ์ ร่วมกันในการต่อต้านการค้ามนุษย์และเห็นชอบแผนปฏิบัติการอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ระยะที่สอง ในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2550

4.4.9 บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาล แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่องความร่วมมือทวิภาคี ว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและหญิง และการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2546 บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่ง ราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าด้วยความร่วมมือ ต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก พ.ศ. 2548 บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่ง ราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี ในการจัดการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก และการช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

4.4.10 บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาล แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ลงนามเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2548 ณ กรุงเทพฯ และได้เห็นชอบ แผนปฏิบัติการฯ และแนวทางการดำเนินงานว่าด้วยความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวเกี่ยวกับการ รับ-ส่ง และฟื้นฟูพัฒนาเหยื่อการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เมื่อวันที่ 6-8 กุมภาพันธ์ 2549 ณ จังหวัดมุกดาหาร ขณะนี้อยู่ระหว่างจัดทำโครงการ/กิจกรรมภายใต้ แผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว

4.4.11 นอกจากนี้ อยู่ระหว่างจัดทำบันทึกข้อตกลงกับประเทศอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ จีน พม่า และญี่ปุ่น แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องชื่อของบันทึกข้อตกลง และ รายละเอียดของการทำงานให้เหมาะสมกับประเทศคู่ภาคีนั้น

4.4.12 โครงการระดับภูมิภาคเพื่อต่อต้านการค้าเด็กเพื่อแสวงหาประโยชน์ ทางเพศและการใช้แรงงาน (Regional Program on Combating Child Trafficking for Sexual and Labour Exploitation – TICSА, International Program on the Elimination of Child Labour, ILO) โดยการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงแรงงาน รัฐบาลสหรัฐอเมริกา

4.4.13 โครงการประสานความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ในจังหวัดพะเยา เพื่อร่วมต่อต้านการเคลื่อนย้ายแรงงานเด็กและหญิงเพื่อการค้าทาส (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพะเยา โดยการสนับสนุนของ ILO) โครงการประสานความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิง เพื่อการ

บังคับใช้แรงงานและการเอาเปรียบทางเพศ (ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กเชียงใหม่ โดยการสนับสนุนงบประมาณจาก ILO)

4.4.14 โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Program on the Elimination of Child Labour, ILO) โดยการสนับสนุนโครงการปฏิบัติการเพื่อการลดการใช้แรงงานเด็กและรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย (พ.ศ.2549-2552) จากกระทรวงแรงงาน รัฐบาลสหรัฐอเมริกา (USDOL) เพื่อดำเนินการในเชิงนโยบายระดับชาติ และ โครงการปฏิบัติการในจังหวัดน่าน 6 จังหวัด คือ สมุทรสาคร อุตรธานี ตาก เชียงราย สงขลา และปัตตานี

4.5 ความร่วมมือในประเทศ

4.5.1 บันทึกข้อตกลง เรื่อง แนวทางการปฏิบัติร่วมกันระหว่างภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าเด็กและหญิง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546

4.5.2 บันทึกข้อตกลง เรื่อง การดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์การ เอกชนกรณีการค้าเด็กและหญิง พ.ศ. 2546

4.5.3 บันทึกข้อตกลง เรื่อง แนวทางการดำเนินงานขององค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าเด็กและหญิง พ.ศ. 2546

4.5.4 บันทึกข้อตกลง เรื่อง แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีเด็กและหญิงซึ่งตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคตะวันออก พ.ศ. 2549

4.5.5 บันทึกข้อตกลง เรื่อง แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 19 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการดำเนินการกรณีเด็กและหญิงซึ่งตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2549

4.5.6 บันทึกข้อตกลง เรื่อง แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้ามนุษย์ในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้ฝั่งตะวันตก พ.ศ. 2550

4.5.7 บันทึกข้อตกลง เรื่อง แนวทางปฏิบัติร่วมกันด้านการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 8 จังหวัด ภาคใต้ฝั่งตะวันออก พ.ศ. 2550

4.5.8 บันทึกข้อตกลง เรื่อง แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีเด็กและหญิงซึ่งตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ พ.ศ. 2550

4.5.9 บันทึกข้อตกลงว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในการป้องกัน
ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 9 จังหวัด
ภาคกลางตอนล่าง พ.ศ. 2551

4.5.10 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน ปราบปราม และช่วยเหลือคุ้มครอง
ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน เป็นการจัดทำร่วมกันระหว่างกระทรวงแรงงาน
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ
เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้นำไปใช้เป็นคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงาน และการ
ประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ซึ่งจะทำ
ให้ผู้เสียหายได้รับการบริการจากหน่วยงานของรัฐที่เป็นระบบและเหมาะสม

5. หลักการของการจัดทำแผน

5.1 การจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายจะต้องดำเนินการป้องกัน การ
คุ้มครอง การช่วยเหลือฟื้นฟู และการพัฒนา โดยไม่เลือกปฏิบัติ เพราะเหตุของความแตกต่าง
ทางเพศ อายุ สภาพร่างกายและจิตใจ หรือความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม
พื้นฐานทางสังคม ครอบครัวของแรงงานเด็กที่ตกอยู่ในสภาพการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย
ตลอดจนความคิดเห็นทางการเมืองของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การดำเนินการ
ดังกล่าวให้คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และหลักสิทธิมนุษยชน

5.2 การดำเนินการตามแผนฉบับนี้ ให้ใช้รูปแบบสหวิชาชีพ

5.3 ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานให้ยึดหลักความสัมพันธ์ของเด็กกับครอบครัว

5.4 การกระทำผิดใด ๆ ของเด็กภายใต้แผนฉบับนี้ในทุกกรณี ให้ถือว่าเด็กตกเป็น
เหยื่อหรือเป็นผู้ถูกกระทำ ซึ่งต้องได้รับความคุ้มครองเป็นอันดับแรก

5.5 การดำเนินงานตามแผนฉบับนี้ ให้ใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

5.6 การดำเนินการตามแผนฉบับนี้ ให้เป็นไปตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศ

5.7 การดำเนินการตามแผนฉบับนี้ให้มีการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อน
บ้านและประชาคมโลก

6. วัตถุประสงค์ของแผน

6.1 เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทสำหรับการดำเนินการด้านการจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

6.2 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

6.3 เพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายให้สอดคล้องตามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก

7. พันธกิจ

1. ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก เป็นผลให้ประเทศไทยมีพันธะสัญญาที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญานี้

2. ปฏิบัติตามข้อกำหนดของอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก และข้อแนะที่ 190 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ทั้งฉบับ

8. ระยะเวลาของแผน

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 - 2557

*****

บทที่ 2

นโยบายและยุทธศาสตร์

ก. นโยบาย

ประเทศไทยมีนโยบายในการจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ดังนี้

- (1) จัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายทุกรูปแบบโดยเด็ดขาด
- (2) ระดมสรรพกำลังทั้งด้านความคิด ด้านการปฏิบัติ และจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย
- (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรในทุกภาคส่วนของสังคม
- (4) ต้องดำเนินงานโดยยึดหลักสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรม
- (5) ส่งเสริมกลไกทุกระดับเพื่อให้การดำเนินการตามแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข. ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามนโยบายและแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ประกอบด้วย

1. ยุทธศาสตร์การป้องกันการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

เป้าประสงค์

ดำเนินการมิให้เด็กเข้าสู่การทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

มาตรการ

1.1 รณรงค์และสร้างความตระหนักรู้

1.1.1 จัดทำคำจำกัดความและความหมายของลักษณะงานของแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายสำหรับประเทศไทยให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

1.1.2 ให้ความรู้และเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องแก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ครอบครัวยุวมชน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนตัวเด็กเองเกี่ยวกับลักษณะแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย และวิธีป้องกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพดังกล่าว

1.1.3 สร้างความตระหนักรู้แก่หน่วยงาน คณะอนุกรรมการ คณะกรรมการต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กในทุกระดับถึงการป้องกันและการแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

1.1.4 รมณรงค์ประชาสัมพันธให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบกิจการ และประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และเป็นไปในแนวทางเดียวกันเกี่ยวกับการใช้กฎหมายในการคุ้มครองเด็กที่ทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

1.1.5 ส่งเสริมทุกภาคส่วนรวมทั้งสื่อมวลชนให้ช่วยเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการทำงานของเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย และให้สื่อมวลชนช่วยรณรงค์ให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ประกอบการ / นายจ้างได้ตระหนักถึงอันตรายและผลกระทบต่อเด็ก และต่อธุรกิจของผู้ประกอบการเอง

1.1.6 ส่งเสริมให้เด็กมีการรวมกลุ่มและมีเครือข่ายเพื่อสร้างเจตคติ ค่านิยมและโลกทัศน์ที่เป็นสากลเกี่ยวกับการทำงานที่เหมาะสม และตระหนักรู้ถึงวิธีการปกป้องรักษาสิทธิในการประกอบอาชีพ

1.2 เสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว

1.2.1 เสริมสร้างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ครอบครัวและชุมชนที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก และป้องกันเด็กจากการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

1.2.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้ครอบครัวเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของรัฐอย่างครบถ้วนและทั่วถึง

1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษา

1.3.1 สนับสนุนให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับ ตามนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาระบบให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบอื่นที่เหมาะสมกับวัย และให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้

1.3.3 ส่งเสริมความรู้และทักษะเกี่ยวกับอาชีพที่หลากหลายและปลอดภัยในท้องถิ่น

1.4 ส่งเสริมการจัดระบบเฝ้าระวังในชุมชน

1.4.1 สร้างและพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังในชุมชนโดยให้มีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ฯลฯ และข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการเฝ้าระวังนั้น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการป้องกันมิให้เด็กในชุมชนเข้าสู่การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

1.4.2 สร้างเสริมศักยภาพของเครือข่ายเฝ้าระวังโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างชุมชน พร้อมรายงานสภาพปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ในชุมชนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.5 ป้องกันเด็กที่กำลังทำงาน¹ไม่ให้เข้าสู่การทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

1.5.1 ส่งเสริมให้เด็กที่กำลังทำงานมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับงานอันตรายและงานในรูปแบบที่เลวร้าย

1.5.2 สนับสนุนให้เด็กที่กำลังทำงานได้รับการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมและได้รับความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต

1.6 ป้องกันการแสวงประโยชน์อันมิชอบจากเด็กกลุ่มเสี่ยง²

1.6.1 บังคับเด็กกลุ่มเสี่ยงประเภทต่าง ๆ เพื่อกำหนดแนวทางป้องกันที่เหมาะสม

1.6.2 สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงแก่เด็กและผู้เกี่ยวข้องในการย้ายถิ่นหรือเข้าเมืองโดยลำพังของเด็ก และให้การดูแลเด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษเพื่อลดความเสี่ยง

1.6.3 ป้องกันการเข้าเมืองของเด็กอย่างผิดกฎหมาย โดยการประสานงานกับประเทศต้นทาง ในกรณีที่เด็กติดตามพ่อแม่ผู้ปกครองที่เป็นแรงงานต่างด้าว ให้ใช้มาตรการป้องกันมิให้เด็กเข้าสู่การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายเช่นเดียวกับมาตรฐานของเด็กไทย

2. ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือและคุ้มครองแรงงานเด็กจากการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

เป้าประสงค์

- สร้างระบบการรับรู้ตำแหน่งหรือสถานที่ที่มีเด็กทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย
- สร้างหลักประกันในการคุ้มครองแรงงานเด็กจากการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย
- ฟื้นฟูพัฒนาการของเด็กที่ถูกนำออกมาจากสภาพการทำงานในรูปแบบที่เลวร้ายให้มีความพร้อมที่จะกลับเข้าสู่สังคมตามปกติ
- ส่งเด็กกลับคืนครอบครัวและสังคม

¹ เด็กที่กำลังทำงาน (ก. ตาม พรบ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 44 ถึง 52 และพรบ.คุ้มครองแรงงาน(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ข. เด็กที่ทำงานนอกเหนือจากข้อ ก.)

² เด็กกลุ่มเสี่ยง เช่น เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กเร่ร่อน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กไร้บ้าน

มาตรการ

2.1 สร้างและพัฒนาเครื่องมือและระบบในการคุ้มครองเด็กจากการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

2.1.1 สร้างและพัฒนาระบบหรือศูนย์รับแจ้งเหตุและระบบรับเรื่องร้องทุกข์เกี่ยวกับการใช้เด็กทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

2.1.2 พัฒนาระบบการตรวจการใช้เด็กทำงานในรูปแบบที่เลวร้ายของทุกหน่วยงาน พร้อมทั้งพัฒนาระบบการติดตามคุ้มครองเด็กเป็นรายบุคคล

2.1.3 ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือเด็กออกจากสภาพการทำงานในรูปแบบที่เลวร้ายโดยทันที

2.2 ให้การช่วยเหลือ พี่นฟูเด็กที่ถูกนำออกจากสภาพการทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย

2.2.1 ให้การช่วยเหลือและฟื้นฟูทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจตามความเหมาะสม เพื่อคืนสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

2.2.2 ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กด้านกฎหมายและการดำเนินคดีโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2.2.3 ในกรณีที่นำเด็กออกจากสภาพการทำงานที่เป็นอันตราย³ ตามอนุสัญญาฉบับที่ 182 มาตรา 3 ข้อ (ง) หากเด็กยังต้องการทำงาน ต้องเปลี่ยนงานให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับเด็ก

2.2.4 เตรียมความพร้อมเพื่อให้สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามวัย

2.2.5 พัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการมีอาชีพ

2.2.6 ติดตามผลการฟื้นฟูและดูแลไม่ให้เด็กต้องกลับสู่สภาพการทำงานในรูปแบบที่เลวร้ายอีกต่อไป

2.3 ส่งกลับและคืนสู่สังคม

2.3.1 เตรียมครอบครัวและชุมชนให้มีความพร้อมที่จะรับเด็กกลับบ้าน

2.3.2 ส่งเด็กกลับภูมิลำเนาโดยคำนึงถึงความต้องการและความปลอดภัยของเด็ก

2.3.3 ติดตาม กำกับดูแล และประเมินผลหลังการฟื้นฟูและส่งกลับ

---

³ สภาพการทำงานที่เป็นอันตราย ตามนิยามอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก มาตรา 3 (ง) และข้อแนะ ฉบับที่ 190

2.4 ส่งเสริม พัฒนาคุณภาพการดูแลและการให้บริการคุ้มครองเด็กที่ถูกนำออกมาจากสภาพการทำงานที่เลวร้าย

2.4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนให้การดูแลและให้บริการคุ้มครองเด็กที่ถูกนำออกมาจากสภาพการทำงานที่เลวร้ายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.4.2 กำหนดมาตรฐานการดูแลและการให้บริการคุ้มครองเด็กตามข้อ 2.4.1 ให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ เป้าประสงค์

- พัฒนากฎหมายและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวกับเด็ก

มาตรการ

3.1 ศึกษาวิเคราะห์ และทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

3.2 บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยนำกฎหมายทุกฉบับมาใช้ในการปราบปรามกับผู้กระทำผิดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายรวมถึงการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการใช้แรงงานในรูปแบบที่เลวร้าย

3.3 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย สภาพการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์ความรู้และสร้างเสริมศักยภาพของบุคลากร เป้าประสงค์

- พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

- พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

มาตรการ

- 4.1 จัดให้มีการศึกษาวิจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย
- 4.2 รวบรวมบทเรียนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายจากภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้
- 4.3 เผยแพร่และขยายผลงานวิจัยและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องแก่สาธารณชน
- 4.4 ประยุกต์ใช้ผลงานวิจัยและองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย
- 4.5 ส่งเสริมการให้ความรู้และทักษะแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยให้มีการประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร
- 4.6 ส่งเสริมการให้ความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องกฎหมายและแนวปฏิบัติในการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองและฟื้นฟูเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการทำงานในรูปแบบที่เลวร้ายทั้งที่เป็นเด็กไทยและเด็กต่างด้าว
- 4.7 จัดทำสื่อการเรียนการสอนการฝึกอบรม รวมทั้งจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในรูปแบบสหวิชาชีพหรือเฉพาะทาง
- 4.8 ติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการอบรมเพื่อทราบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาบุคลากร

5. ยุทธศาสตร์พัฒนากลไกและระบบการบริหารจัดการ

เป้าประสงค์

สร้างและพัฒนาศักยภาพของกลไกและระบบการบริหารจัดการในการดำเนินงานเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายให้เกิดประสิทธิภาพ

มาตรการ

5.1 กลไกระดับชาติ

5.1.1 จัดให้มีคณะกรรมการระดับชาติ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานเป็นประธาน ปลัดกระทรวงแรงงาน เป็นรองประธาน กรรมการประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงซึ่งเป็นผู้แทนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร สำนักงาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการจัดหางาน องค์กรนายจ้าง องค์กรลูกจ้าง องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิ และมีอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศและผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองแรงงาน เป็นกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

5.1.2 อำนาจหน้าที่ คือ

(1) กำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและแผนปฏิบัติการตามแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย รวมทั้งติดตามงานและประเมินผล

(2) พิจารณาปรับปรุงนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ให้ทันสถานการณ์

(3) ให้ความเห็นและคำแนะนำต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(4) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายในประเทศและหน่วยงานต่างประเทศ

(5) พิจารณาแนวทางการชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการ โดยทันทีเพื่อจัดการรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก พ.ศ.2542

(6) นำเสนอสถานการณ์และข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีทุก 2 ปี

(7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานตามที่เห็นสมควร

(8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ประธานกรรมการมอบหมาย

5.2 กลไกส่วนกลางและระดับจังหวัด

5.2.1 จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานหญิงและเด็กในส่วนกลาง และพัฒนา ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานหญิงและเด็กในส่วนภูมิภาค ให้มีภารกิจครอบคลุมการดำเนินงานตามแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายในลักษณะสหวิชาชีพ และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ตามที่คณะกรรมการฯ กำหนด

5.2.2 อำนาจหน้าที่

-ป้องกัน แก้ไข และคุ้มครองช่วยเหลือเด็กที่ทำงานในรูปแบบที่เลวร้าย โดยประสานงานกับศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.จังหวัด)

และหน่วยงานอื่นๆ รวมทั้งจัดให้มีเครือข่ายร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน องค์กรลูกจ้าง องค์กรนายจ้าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ

- เก็บ รวบรวมข้อมูล เผยแพร่ วิเคราะห์สรุปสถานการณ์ ในพื้นที่รับผิดชอบ
- รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงาน

เด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ตามที่คณะกรรมการฯ กำหนด

5.3 จัดตั้งระบบรับแจ้งเหตุฉุกเฉิน

ให้มีระบบรับแจ้งเหตุฉุกเฉิน โดยมีหมายเลขโทรศัพท์สายด่วนที่สามารถรับแจ้งเหตุได้ 24 ชั่วโมง และสามารถประสานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กได้ทันที

5.4 การบริหารจัดการ

ให้มีหน่วยประสานงานกลางในกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ทำหน้าที่สนับสนุนงานเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ให้มีการกิจครอบคลุม

- (1) ประสานและติดตามผลการดำเนินงานของหน่วยงานในระดับส่วนกลาง และระดับจังหวัด
- (2) จัดทำฐานข้อมูลโดยรวม จัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็ก และการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการคุ้มครองช่วยเหลือ และการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด
- (3) วิเคราะห์ วิจัย และสรุปสถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย เพื่อนำเสนอคณะกรรมการระดับชาติฯ
- (4) จัดทำตัวชี้วัดและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย และความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน
- (5) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงาน

5.5 จัดทำแผนการปฏิบัติงานเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.5.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี

5.5.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งผลการปฏิบัติงานให้หน่วยประสานงานกลางเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

5.6 จัดให้มีทรัพยากรในการดำเนินงานตามแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายให้มีประสิทธิภาพตามความเหมาะสม

จัดสรรทรัพยากรซึ่งหมายรวมถึงบุคลากร งบประมาณ ความช่วยเหลือทางวิชาการ เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ แก่หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามความเหมาะสมและให้มีประสิทธิภาพ

5.7 พัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ

5.7.1 พัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศระดับทวิภาคีและพหุภาคี

5.7.2 พัฒนาความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

*****

บทที่ 3

ภาคีที่เกี่ยวข้อง

ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จตามนโยบายและแผนระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย พ.ศ. 2552 - 2557 ประกอบด้วย

1. หน่วยงานภาครัฐ

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- สำนักงานอัยการสูงสุด
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- สำนักงานศาลยุติธรรม
- สำนักงานรัฐมนตรี
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กระทรวงการต่างประเทศ
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กระทรวงคมนาคม
- กระทรวงพาณิชย์
- กระทรวงมหาดไทย
- กระทรวงยุติธรรม
- กระทรวงแรงงาน
- กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงอุตสาหกรรม
- กรมขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี

- ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.)

ฯลฯ

2. สภาผู้แทนราษฎร

3. วุฒิสภา

4. หน่วยงานส่วนท้องถิ่น

- กรุงเทพมหานคร
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบจ.,อบต.)
- สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สท.) / สมาชิกสภาเขต (สข.)

ฯลฯ

5. องค์กรภาคเอกชน

- สมาคมนายจ้าง
- สมาคมประมง
- สมาคมก่อสร้าง
- สมาคมการท่องเที่ยว
- สมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงาน
- สภาองค์กรนายจ้าง
- สภาองค์กรลูกจ้าง
- สภานายความ
- สภาอุตสาหกรรม
- สภาหอการค้าไทย
- สหพันธ์แรงงาน
- สหภาพแรงงาน

ฯลฯ

6. องค์กรระหว่างประเทศประจำประเทศไทย

- องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO)
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Project : UNDP)
- องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children’s Fund : UNICEF)
- คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and Pacific : ESCAP)
- กองทุนพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Fund for Women : UNIFEM)
- โครงการความร่วมมือแห่งสหประชาชาติว่าด้วย การต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภาครุ่มแม่น้ำโขง (United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking in the Greater Meklong Sub-Region : UNIAP)
- องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration : IOM)
- สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees : UNHCR)
- Save the Children (U.K)

ฯลฯ

7. องค์กรพัฒนาเอกชน

- เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน
- มูลนิธิคุ้มครองเด็ก
- มูลนิธิเด็ก (บ้านทานตะวัน)
- มูลนิธิปวีณา หงสกุล เพื่อเด็กและสตรี
- มูลนิธิผู้หญิง
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
- มูลนิธิเพื่อนหญิง

- มูลนิธิไว.เอ็ม.ซี.เอ กรุงเทพฯ
- มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
- มูลนิธิส่งเสริมโอกาสหญิง
- มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก
- ศูนย์เครือข่ายพิทักษ์สิทธิเด็กเอเชียเนืท
- ศูนย์ช่วยเหลือแรงงานอพยพหญิง
- ศูนย์สันติคาม
- สถานองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สอ.ดย.)
- สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี (บ้านพักฉุกเฉิน)
- องค์กรพัฒนาการคุ้มครองเด็ก (FACE)
- องค์กร PLAN - Thailand
- Association François – Savier Baground (AFXB)
- Child Workers in Asia (CWA)

ฯลฯ

8. สื่อมวลชนทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคท้องถิ่น

*****